

בענין לבישת בגדי כהונה

א. חציצות בכגדי כהונה נגד חציצות בשאר תחומי הלכה

(א) בענין אפילו נימא אחת חוצצת

איתא בזבחים (יט.) "אמר רבא אמר רב חסדא: במקום בגדים – אפי' נימא אחת חוצצת, שלא במקום בגדים – שלש על שלש חוצצות, פחות מכאן אינן חוצצות."

והקשו האחרונים¹ צ"ע בדין זה דמבואר מכמה מקומות בש"ס (סוכה ו:; עירובין ד:;) דמיעוט אינו חוצץ כגון בטבילה במקוה.

יש שתי גישות לתרץ קושיא זו בהאחרונים. א', דטבילה הוא היוצא דופן דיש הלמ"מ דרק רובו ומקפיד חוצץ כמבואר בסוכה (ו.). וכ"כ הנצי"ב (מרומי שדה זבחים יט. ד"ה אפ' נימא אחת). ב', דחציצות בכג"כ הוא היוצא דופן דכתוב בה "ילבש על בשרו (ויקרא ו:ג) ולכן אינו דומה לחציצות בשאר תחומי הלכה.

ובגישה הזאת דחציצות בכג"כ הוא היוצא דופן ואינו דומה לשאר חציצות, יש ג' תירוצים בהאחרונים למה אפ' נימא אחת חוצצת.

(א) החת"ס (סוכה מב. ד"ה כהן שלקה) מתרץ דאה"נ רק רובו ומקפיד חוצצין מן התורה, אבל הנידון בזבחים (יט.) הוא מדרבן ויש כח חכמים לעקור דבר תורה. ונ"ל דזה חידוש עצומה, שלא מוזכר בגמ' כלל דאנו עוסקים רק בדינים דרבנן.

---

¹ הנצי"ב במרומי שדה (שם), אור שמח (איסורי ביאה ד:ח), והחת"ס (סוכה מב. ד"ה כהן שלקה).

(ב) האו"ש (איסורי ביאה ד:ח, ובחי' הגרי"ז זבחים יט. ד"ה הג"ר מאיר שמחה) מתרץ דבבגד"כ גם מיעוט חוצץ, שהרי דין חציצה נאמר במכנסים שכתוב "ומכנסי בד יהיו על בשרו (ויקרא ו:ג)", ואם נימא שגם בבגד"כ נאמר דין חציצה רק ברוב, א"כ בטל דין חציצה של מכנסים שהרי אפי' חציצה של רוב מקום המכנסים אינה חציצה ברוב הגוף.

(ג) כתב הגרי"ז (שם) דהג"ר שמחה אמר תירוצו לגר"ח והשיב לו הגר"ח תירוץ אחרת דחציצות בבכ"ג אינם דומים לחציצות בטבילה במקוה כיון דבבג"כ צריך לדון ברוב ומיעוט של הבגד ולא ברוב ומיעוט של הגוף, וז"ל, שבבגד"כ אין הדין שהגוף צריך להיות לבוש בבגדים כטבילה דבעינן שגופו יהיה במים, אלא בבגד"כ הדין הוא שהבגדים יהיו לבושים על הגוף בשעת עבודה, וא"כ צריך היה לדון על כל בגד ובגד בעצמו אי מיקרי עליו או לא ולכן היה תלוי ברוב הבגד, ע"כ.

ולפי תירוץ הגר"ח אפשר לומר יסוד בהגדרת חציצות בבג"כ. דבלבישת בג"כ בעינן שהבגדים יהיו לבושים על גופו של הכהן דבעינן לבישה בפועל, ולא רק שאין כאן חציצה, ולכן אפי' אם יש חציצה במיעוט הגוף, ואפי' נימא אחת חוצצת משא"כ חציצות על הגוף בטבילה וחציצות בשאר תחומי הלכה, דבעינן כל בגד ובגד שיהיו לבושים על גוף הכהן. וביסוד זה יכול לתרץ עוד קושיות בסוגיא של חציצות בבג"כ כמו שיתבאר בס"ד.

(ב) בענין נכנסה רוח בבגדו והכניס ידו לתוך חיקו

איתא בזבחים (יט.) עוד שאלות בבג"כ, "בעי רבא: נכנסה לו רוח בבגדו, מהו, על בשרו בעינן והא ליכא, או דלמא דרך לבישה בכך ... הכניס ידו לתוך חיקו, מהו, גופו מי חייץ או לא."

וצ"ע, דרוח הוא דבר שאין בו ממש, ולכאורה אין שום שייכות לחציצה כלל. ועוד, מה השאלה של הכניס ידו לתוך חיקו דהא מין במינו אינו חוצץ כמבואר בזבחים (ק.) ובכורות (ט:) ובסוכה (לז:).

ואפשר לתרץ על פי הגמ' ביומא (לא:) בעבודת כה"ג ביו"כ, דאיתא שם "פשט ירד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש וכו'". ולשון זה הביא הרמב"ם "וטובל ועולה ומסתפג (עבודת יו"כ ב:ב)."

ושואל המל"מ (שם) אם ספוג זה הוא חיוב או אורחא דמלתא נקט דמסתמא כל הטובל מסתפג לאחר טבילה. וכתב דמדברי הרמב"ם משמע דחיובא הוא. ופירוש המל"מ דנראה דחיוב זה הוא משום דקי"ל דאפי' נימא אחת או עפר אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתה פסולה כדאמרינן לעיל (וכמ"ש הרמב"ם כלי המקדש י:ו) ולכן יש לחוש שמא בטבילה נדבק בבשרו מעפירות המים נימא או עפר ומש"ה חייב להסתפג אחר טבילה.

והקשה הברכי יוסף (או"ח סימן כז ס"ק א) דדברי המל"מ אינם מובנים, שהרי מבואר בפסחים (סה:): דלח אינו חוצץ ולמה חיישינן לחציצות מעפירות המים.

ותירץ הברכי יוסף דבעיות רבא בזבחים (יט.) בנכנסה רוח בבגדו ובהכניס ידו לא מטעם חציצה אתי עלה, אלא משום דכתיב בבג"כ (ויקרא ו:ג) "יהיו על בשרו." ולכן, אף מידי דבעלמא לא חייץ, כגון מים ורוח, בבג"כ איכא קפידא דאף דלא חייצי, סוף סוף אין הבגד על בשרו ממש. וכן מפרש הגרמ"פ (אגר"מ יו"ד ח"ב סימן פו) דיש עוד דין בבג"כ שיהיו על בשרו ממש וכשנכנסה רוח בבגדו הרי אינם על בשרו אף שליכא חציצה, ע"ש. ולפי זה, גם במים אף שאינו חוצץ מ"מ אין זה "על בשרו" כשהוא לח ממים לכן הוצרך להסתפג לפי המל"מ.

ובאמת, זה כמו שכתבנו לעיל בדעת הגר"ח דכלבישת בג"כ בעינן שהבגדים יהיו לבושים על גופו של הכהן ממש, ולא רק שאין כאן חציצה, דסוף סוף אין הבגד על בשרו ממש ובעינן לבישת בגדי כהונה בפועל.

ובשו"ת אבני נזר (יו"ד סימן רסו ס"ק א, טו) כתוב דיש ראייה לדבר זה מסוגיא אחרת:

שואל רבא בחולין (ע:), "כרכו בסיב מהו בטליתו מהו, בשליתו מהו — בשליתו אורחיה הוא, אלא בשליא אחרת מהו." והקשה הרמב"ן (בכורות טז. ד"ה בעי רבא) דצ"ע מה השאלה דהא מבואר מבכורות (ט.-ט: ט) דמין במינו אינו חוצץ. ותירץ הרמב"ן, "ומסתברא ספוקי מספקא ליה דילמא טעמא דרבנן התם משום דמקצת רחם מקדש אבל מין במינו חוצץ בבכור דפטר רחם אמר רחמנא, וכל דלא נגע ברחם לאו פטר רחם הוא."

מבואר מדברי הרמב"ן דאע"פ דמב"מ אינו חוצץ לא נחשב כנגעית רחם וכן לית ביה קדושת בכור.

הקשה האבני נזר קושיא שלנו בשאלת רבא בזבחים (יט.) בנכנסה רוח בבגדו, דהא רבא גופא אמר בסוכה (לז:): מב"מ אינו חוצץ, ולכן תיפוק ליה דמב"מ הוא. ותירוץ דלפי הרמב"ן הנ"ל דהיכא דבעי נגיעה לא מהני מב"מ להחשב כנוגע י"ל דבעיתו בזבחים גם קאי לאותו צד דאמר אפי' רוח חוצץ, דצריך ילבש על בשרו ממש, ולא רק שאין כאן חציצה.

ולע"ד האבני נזר, הברכי יוסף, הגרמ"פ, והגר"ח, כולן אומרים יסוד אחד בסגנונות שונות כמ"ש לעיל דיש חילוק בין חציצות בבג"כ ובחציצות בשאר תחומי הלכה. דבלבישת בג"כ בעינן שהבגדים יהיו לבושים על גופו של כהן, דבעינן לבישה בפועל ולא רק שאין כאן חציצה בין הבגדים לגופו.

ובאמת אפשר שחילוק זה נמצא בסוגיא דתקיעת שופר בראש השנה. שהרמב"ן בדרשותיו לראש השנה מסביר שאפילו דבר נוי שנמצא בין פיו לשופר פוסל התקיעה. וכתב הרמב"ן דאע"פ דבעלמא כל לנאותו אינו חוצץ, בתקיעת שופר אפי' דזהב בין פה לשופר חיישינן לחציצה. וברור שבתקיעת שופר צריך השופר להיות בפיו ממש, כמו שאנו טוענים לגבי לבישת בגדי כהונה, שהבגדים צריכים להיות על בשרו ממש.²

אע"פ דיש לדחות הראיה מהרמב"ן (בבכורות וברשות לר"ה) שהם סוגיות אחרים ואפשר דאינם דומים ללבישת בג"כ, נ"ל דיש ראייה לסברא של האחרונים מדברי הרמב"ן שאע"פ שאין שום חציצה, עדיין יש חסרון במעשה תקיעה או נגיעה או לבישה.

אבל מוכרח דיש אחד מן הראשונים שחולק על חילוק זה. תוס' (זבחים כד. ד"ה הואיל) מדמה חציצות בעמידה על הרצפה לחציצות בבג"כ. וצ"ע דלפי החילוק שלנו אינם דומים כלל. דאמרינן לח אינו חוצץ בעמידה על הרצפה כמבואר בפסחים (סה:): ובזבחים (לה). אבל לכאורה לפי מש"כ לא שייך לומר זה בבג"כ דאע"פ דלח אינו חוצץ בעינן לבישת

² כך הארתי מו"ר הרב מיכאל רוזנצווייג שליט"א.

בכ"ג בפועל וליכא. אלא, צריך לומר דלפי תוס' לא אמרינן חילוק בין חציצות בכג"כ לשאר חציצות.³

ב. לבישת בגדי כהונה – חציצות ויתור בגדים

איתא בזבחים (יט.) "תנן התם: כהן שלקה באצבעו – כורך עליה גמי, במקדש אבל לא במדינה, ואם להוציא ממנה דם – כאן וכאן אסור. אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא: לא שנו אלא גמי, אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים; ורבי יוחנן אמר: לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור. ותיפוק ליה משום חציצה! בשמאל; א"נ, שלא במקום עבודה."

ופרש"י דחילוק בין הה"א למסקנא הוא דבראשונה עסקינן בחציצה בין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולקח הכהן שתהא קבלה בעצמו של כהן,⁴ ומקשינן היכי שרי ר' יוחנן. ומתרץ הגמ' דלא עסקינן בחציצה אלא ביתור בגדים כגון בשמאל או שלא במקום עבודה. והגמ' ממשיך בעוד שיטה בסוגיא, "ופליגא דרבא, דאמר רבא אמר רב חסדא: במקום בגדים – אפי' נימא אחת חוצצת, שלא במקום בגדים – שלש על שלש חוצצות, פחות מכאן אינן חוצצות. אדרבי יוחנן ודאי פליגא, אדר' יהודה בריה דרבי חייא מי לימא דפליגא? שאני צילצול קטן דחשיב."

והנה זה מקום הראשון שלשון חציצה נזכר, דעד כאן לא נזכר אלא דין יתור בגדים משום דלא תיפוק ליה משום חציצה ועסקינן בשמאל או בשלא במקום עבודה. ובאמת שאילה זו – האם עסקינן בדין חציצה או בדין יתור בגדים הוי חשוב מאד בהבנת הסוגיא כמו שיתבאר בס"ד.

³ והראה לי הרב יצחק צולטאן המקדש דוד (סימן לט אות ד) שכתב דהטעם דצריך להסתפג אינו משום דחיישנן לחציצות כמ"מ, אלא דבכ"ג שטובל לפרה צריך להיות בטבילתו הוחזק לחטאת ודין הוחזק לחטאת חל עליו לאחר ניגוב דכ"ז שהוא לח מחזיק עצמו לכ"ד שירצה. ולפי זה אינו מוכרח דתוס' חלקו על יסוד שלנו כיון דדין זה אינו שייך לרצפת עזרה ולכן לח אינו חוצץ.

⁴ ומאיר התורה תמימה (ויקרא ד: כה הערה צג) דאע"פ שהדין פשוט בגמ' דדבר בין ידו לכלי הוי חציצה, דרשה זו שמביא רש"י דבעינן ולקח הכהן בעצמו של כהן לא נזכר בש"ס, ע"ש.

ורש"י מפרש שיטת רבא אמר ר' חסדא דג' על ג' חוצצות, "כלומר הוי ייתור בגדים ואידי דנקט בנימא אחת במקום בגדים לישנא דחציצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא דחציצה." והגמ' ממשיך בל"א, "לישנא אחרינא אמרי לה, אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא: לא שנו אלא גמי, אבל צילצול קטן חוצץ; ורבי יוחנן אמר: לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים – שלש על שלש חוצצות, פחות מיכן אינה חוצצת, והיינו דרבא אמר רב חסדא. לימא פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא! שאני צילצול קטן דחשיב."

אע"פ דל"ק ול"א דומים זל"ז יש חילוקים. הרי בל"א אפ' בר' יהודה בריה דר' חייא משתמש בלשון חציצה. ועוד, הכא ר' יוחנן ס"ל כרבא אמר ר' חסדא דפחות מג' על ג' אינו חוצץ שלא במקום בגדים משא"כ בל"ק ס"ל דבשלא במקום בגדים לא שייך ליתור בגדים.

א) שיטת רש"י

נראה משיטת רש"י בסוגיא דיש ג' סוגי "חציצות" ונראה דיש להם מקורות שונים.

א', חציצה בין ירו לכלי נחשב כחציצה דבעינן ולקח הכהן שתהא קבלה בעצמו של כהן כמ"ש לעיל, וכ"כ רש"י בשאר מקומות (זבחים יד. ד"ה איצטריכא, זבחים כד. ד"ה לא יהא).

ב', דבר בין בשרו לבגד ופרש"י (זבחים ית. ד"ה רטייה) דזה חוצץ משום "ילבש על בשרו."

ג', עוד בגד בשלא מקום בגדים הוי יתור בגדים דלא שייך לומר חציצה שלא במקום בגדים, ולכן דברי רבא בשם ר' חסדא לאו דווקא ולשון חוצצות בשלא מקום בגדים רק אטו לשון חוצצות במקום בגדים.

ודברי רש"י צ"ב. למה צריך לדחוק לשון חציצה שהוא לאו דווקא ולומר יתור בגדים? ובאמת, כתב רש"י (שם ד"ה ל"א) דלא שייך לומר חציצה אלא במקום בגדים, אבל לא מפרש הטעם.

ואפשר לומר דס"ל לרש"י דלא שייך לומר חציצה שלא במקום בגדים דחציצה הוא דבר מעכב וחוצץ בין דבר לדבר וזה לא שייך שלא במקום בגדים. וכעין זה כתב הנצי"ב (מרומי שדה יט. ד"ה שלש).

ולפי רש"י מה מקור ליתור בגדים? הכא כתוב דחציצה בין בשרו לבגד נלמד מ"ילבש על בשרו" וגם מצינו דין יתור בגדים בשלא מקום בגדים. אבל ברש"י בעירובין (קג: ד"ה הוי יתור) כתב דבר מחודש, וז"ל: "ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים יח, א): לבש שני מכנסים, שני אבנטים, חסר אחת או יותר אחת, או שהיתה לו רטיה על בשרו תחת בגדו ועבד עבודה – עבודתו פסולה, ויליף לה התם מקראי בני אהרן הכהנים – ככהונם, כלומר: בבגדי הדיוט הזקוקין להם, כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד – עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים."

ודברי רש"י צ"ב. פרש"י דמקור ליתור בגדים בשני בג"כ וברטיה בין בשרו לבגד ילפינן מ"בני אהרן הכהנים (ויקרא יח:)" מקור זה לא נזכר ברש"י בזבחים לעיל. ועוד, מקור זה לא נזכר בגמ' מפורש. אע"פ דיש לומר לפי מקסנת הגמ' בזבחים דף יח. ילפינן יתור בגדים מ"וחגרת אותם אבנט וכו'" (שמות כט: ט) כמחוסר בגדים, אינו דבר מוכרח.⁵ ועוד, מה סברא דיתור בגדים בשני אבנטים וכו' וחסר א' או יתור א' או רטיה בין בשרו לבגד כולם נכלל במקור אחת מבני אהרן הכהנים?

שמעתי ממו"ר הרב מיכאל רוזנצוויג שליט"א דלבישת בגדי כהונה אינו רק היכי תמצא לכהן לעשות עבודתו בכ"ג, אלא בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם כמ"ש בזבחים לעיל (יז:), נמצא דעצם הכהונה תלויה בלישות בג"כ. ולכן, חציצות בבגדי כהונה אינם דומים לשאר חציצות, כמ"ש לעיל.

ולפי"ז נ"ל, אע"ג דזה לא נזכר בזבחים בין בגמ' בין ברש"י גופו, ס"ל לרש"י בעירובין כמ"ש "בבגדי הדיוט הזקוקין להם" זה מקור לכל סוגי יתור בגדים, דכהונתו תלויה בבגדיו ולכן כל דבר מיותר בין שני אבנטים בין רטיה כולו נובע מבני אהרן הכהנים.

⁵ אם ילפינן יתור בגדים ומחוסר בגדים ממקור אחת, לכן יש חיוב מיתה ביתור בגדים כמחור"ב. ונחלקו האחרונים בדבר זה כמו שיתבאר בס"ד.

ונחזור לסוגית הגמ' בזבחים. פרש"י דלשון חוצצת בגמ' הוא לאו דוקא אלא עסקינן ביתור בגדים. והריטב"א שהובא בכסף משנה ובמהר"י קורקוס (כלי המקדש י:ט)⁶ מכריע כשיטת רש"י וז"ל, "דאי חציצה כפשטה למה חלקו בין במקום בגדים לשלא במקום בגדים והא כולה עבודה בגופו של כהן בעינן וראוי שיחוצץ אפילו נימא אחת בכל מקום וכו'".

מצינו שהריטב"א מכריע כפרש"י, אבל לא מטעמו. דלפי מש"כ, ס"ל לרש"י דיתור בגדים שלא במקום בגדים ילפינן מ"לבוש על בשרו" או מ"בני אהרן הכהנים" וחציצה במקום בגדים ילפינן מ"ולקח הכהן" דבעינן עצמו של כהן ולא דבר אחר, אבל הריטב"א כולל חציצה במקום בגדים ויתור בגדים שלא במקום בדגים בסכרא אחת של "בעינן עצמו של כהן". ועוד לפי מש"כ לעיל, ס"ל לרש"י דלא שייך לומר חציצה שלא במקום בגדים דחציצה הוא חוצץ בין דבר לדבר, אבל לפי הריטב"א אם נימא דלא בעינן גופו של כהן, שייך לומר חציצה שלא במקום בגדים. אבל אינו מובן, דבאמת לפי הריטב"א אם הכהן עובד בנימא אחת שלא במקום בגדים למה זה נקרא "אינו בגופו של כהן", וצ"ע.

(ב) שיטת הרמב"ם

ואפשר דיש פירוש אחרת בסוגיא וזה שיטת הרמב"ם. כתב הרמב"ם (כלי המקדש י:ה-ח) וז"ל:

"[ה] כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה, כך היתור בגדים, כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטים, או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד ה"ז מחלל העבודה וחייב מיתה בידי שמים.

"[ו] נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם, מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים, אפילו נימא אחת או עפר או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתו פסולה, וכו'.

⁶ כתב הרב איסר זלמן מלצר (אבן האזל כלי המקדש י:ט ד"ה ומה דהקשה הריטב"א) דהוא בודאי מפירושו על עירובין אבל בהריטב"א שנדפס חסר זה.

"[ח] כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שכרכו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ז חוצץ ופוסל פחות מכאן אינו חוצץ, ואם היה צלצול קטן הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואע"פ שאין בו שלש על שלש."

ונראה דהרמב"ם פסק כשיטת רבא אמר ר' חסדא או דלמא כשיטת הל"ב, דבמקום בגדים אפי' נימא א' חוצצת ובשלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצת, אבל צ"ע בהל' ט' דהרמב"ם כתב וז"ל: "כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת, או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד, ואם נתכוון להוציא דם אסור, והוא שלא יחוץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה."

והקשה הראב"ד דדברי הרמב"ם סותרים זה את זה הלא אמר שלא במקום בגדים פחות משלש אינו חוצץ בין היד לכלי וכן הוא בעירובין ובזבחים. וכתב הכסף משנה (שם) דסבר הראב"ד דהא דאמר רבא שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצות פחות מג' על ג' אינן חוצצות, לענין חציצה בין יד לכלי איתמר ומש"ה השיג על הרמב"ם.

אבל לפי האמת הרמב"ם ס"ל כפרש"י דלשון חוצצות ואינן חוצצות לענין יתור בגדים קאמר.

הכס"מ מפרש שיטת הרמב"ם כפירוש רש"י דעסקינן בדין יתור בגדים.⁷ אבל יש כמה קושיות בהבנת הכס"מ. והקשה הקרן אורה (זבחים יט. ד"ה והראב"ד) דא"כ הרמב"ם מביא האי דינא שלא במקומו, דהוה ליה לכתבו בהלכה ה' דכתב שם דין יתור בגדים, ועוד הרמב"ם פסק דיש חיוב מיתה ביתור בגדים ולמה כתב דאם היה בו ג' על ג' ה"ז חוצץ ופוסל בליכא חיוב מיתה? וסבר הקר"א דבהל' ו-ט הרמב"ם

⁷ והקשה רעק"א (גליון על הרמב"ם שם במהדורות פרנקל, ובחי' בזבחים יט.) דלפי פירוש הכס"מ השו"ט בגמ' אינו מובן. דאם איתא דפריך רק על ג' דלהוי חציצה וע"ז משני דמיירי בשמאל אבל במקום עבודה באמת גע"ג אסור משום חציצה איך אמרי' עלה ופליג' דרבא הא רבא מיירי מדין חציצה ור"י מיירי בדין יתור בגדים, ומה ראייה דיש מח'.

מיירי בדינא אחרינא, ואין בזה חיוב מיתה, דהעבודה פסולה מטעם חציצה.⁸

ולכאורה, קושית הקר"א עדיין קשה, אם איתא דס"ל להרמב"ם כפירוש רש"י כמש"כ הכס"מ, הרמב"ם כתב האי דינא שלא במקומו. ולע"ד, צ"ל שלא כהכס"מ, אלא דברי הרמב"ם כפשוטו וס"ל דיש דין חציצה אפי' שלא במקום בגדים. אבל לכאורה זה תמוה מאד שהאיך יתכן שדבר החוצץ בין שני דברים שלא במקום בגדים חשיב חציצה כדאמרינן לפי רש"י?

ג) שלשה מהלכים באחרונים בשיטת הרמב"ם

יש ג' מהלכים באחרונים לתרץ שיטת הרמב"ם שלא כדברי הכס"מ.

1. מהלכו של הנצי"ב

כתב הנצי"ב (מרומי שדה זבחים יח. יט.). דנחלקו הרמב"ם ורש"י אם יתור בגדים שייך רק בבגדי קודש או אפי' שייך בבגדי חול. ס"ל לרש"י (זבחים יח. ד"ה ייתר אחת) דאם מוסף "שום בגד בעולם" ואפי' בגד חול,

⁸ אבל באמת יש לעיין בדעת הרמב"ם אם באמת יש חיוב מיתה ביתור בגדים. כתב הרמב"ם (שם), "כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה, כך היתר בגדים וכו'" ומפרש הקרית ספר (שם) דס"ל להרמב"ם במה שנתלית כהונתם דהיינו בגדים דכתיב בהו והיתה להם כהונה וכו' משמע דכי היכי דמחוסר אית בהו מיתה וחלול כדאמ' הכי נמי במיותר אית ביה חלול ומיתה. וכמש"כ לעיל בשיטת רש"י בעירובין דיש לומר דלפי מסקנת הגמ' בדף יח., גמרינן יתור בגדים מ"וחגרת אותם אבנט וכו' כמחוי"ב ולכן יש חיוב מיתה. אבל בספר המצות (מצות עשה לג) נראה דהרמב"ם סותר עצמו דכתב כמעט בפירוש דרק מחוי"ב חייב מיתה ולא יתור בגדים, דכתב, "וכל עת שישרת הכהן בפחות ממנין בגדיו המיוחדים לו באותה העבודה או ביותר מהם עבודתו פסולה ויתחייב על זה מיתה בידי שמים ורצה לומר למחוסר בגדים שעבר". מ"מ כמה אחרונים ס"ל דלפי הרמב"ם יש חיוב מיתה ליתור בגדים כהקר"א. הרמב"ם (סנהדרין יט: ב) מביא מחוסר כיפורים ברשימת כל שמחוייבין מיתה בידי שמים. והקשה הכס"מ (שם) דיש לתמוה על הרמב"ם דהא פסק (ביאת המקדש ד: ד) שאע"פ שעבודתו של מחוסר כיפורים פסולה וחילל הרי זה פטור. ותירוץ המהר"י קורקוס דע"כ טעות סופר הוא וצריך לכתוב במקומו יתור בגדים ששימש. ומבואר דלפי המהר"י קורקוס והכס"מ, ס"ל להרמב"ם דיש חיוב מיתה ביתור בגדים כדאמרינן. וכן כתב המנ"ח (פ' תצוה מצוה צט), וצ"ע בדברי הרמב"ם בספר המצות.

חייב משום יתור בגדים. אבל משמע מהרמב"ם דחולק ע"ז. דכתב הרמב"ם (כלי המקדש י: ה-ו) דין יתור בגדים רק בבגדי קודש ולא מזכיר בגדי חול. והנצי"ב סבר דהמח' רש"י והרמב"ם לשיטתם בכמה מקומות, ומביא כמה ראיות לדעת הרמב"ם שאין דין יתור בגדים בבגדי חול, ע"ש.

ולכן, יש להקשות על הרמב"ם, דהא כתב הסוגיא שלנו דרטיה וצלצול קטן הם חוצצות, ולפי הכס"מ דהרמב"ם ס"ל כפירוש רש"י דעסקינן ביתור בגדים, מאי איכא למימר? אלא ע"כ שלא כהכס"מ ואמרינן בדין חציצה.

והנצי"ב (מרומי שדה הוריות יב:) מפרש המח' הראב"ד ורמב"ם וז"ל: "דדעת הראב"ד ז"ל דלרבא אר"ח שלא במקום בגדים בעינן שלש על שלש, ל"ש במקום עבודה או שלא במקום עבודה. ורק ר' יוחנן דלית ליה חציצה כלל, מקשי הש"ס דבמקום עבודה מיהא תהוי חציצה פוסלת. אבל לרבא ודאי פוסל בשלש על שלש. והרמב"ם ז"ל סובר דרבא לא פליג במקום עבודה דחוצץ בכ"ש."

ומה שהקשה הראב"ד על הרמב"ם דדבריו סותרים זא"ז, תירוץ הנצי"ב בפשטות, ולא קשה כלל, דהתם בהל' ח' צריך חציצה בג' על ג' דמיירי שלא במקום אחיזת הכלי, אבל בהל' ט' במקום אחיזת הכלי ודאי חוצץ בכל שהו.

אבל יש להקשות על הנצי"ב, ומה סברת הראב"ד אם איתא דאמרינן באחיזת כלי, לפי הראב"ד למה בענין ג' על ג' בחציצה בין ידו לכלי, לכאורה אפ' פחות מזה חוצצת. ועוד קשה, וכעייין זה הקשה הנצי"ב גופו, הגמ' לא משמע כן, דאמר רבא א"ר חסדא ג' על ג' חוצצת שלא במקום בגדים ולא איירי רק באחיזת כלי. ואפשר שזה ראייה לשיטת הראב"ד, אבל לפי הרמב"ם צ"ע.

2. מהלכו של הרב איסר זלמן מלצר

כתב הרב איסר זלמן (אבן האזל כלי המקדש י: ט) דמקודם עלינו לתרץ קושיית הריטב"א דאי חציצה כפשטה למה חלקו בין במקום בגדים לשלא במקום בגדים והא כולה עבודה בגופו של כהן בעינן? ותירץ, דיש לחלק בין דין חציצה בין ידו לכלי, ובין חציצה בין בגד לבשרו, דבבגדי

כהונה דכתיב "ילבש על בשרו" שלא יהא דבר חוצץ בין בגדי כהונה לבשרו, בזה אפי' בפחות מגע"ג חוצץ כיון דעכ"פ במקום זה שחוצץ אינו לובש על בשרו.

ונ"ל דסברא זו כעיינן הסוד שלנו לעיל דבלבישת בג"כ בעינן שתהיה לבושים על גופו של כהן ממש ולא רק דליכא חציצה. והרב איסר זלמן מביא ראייה דיש לחלק בין שאר סוגי חציצות מדברי הר"ן בסוכה (הר"ן על הרי"ף סוכה יח.) דכתב שם דלקיחת לולב ע"י דבר אחר שמה לקיחה, והקשה הר"ן דאם לא הוי לנאותו להוי חציצה ותיריך כיון דלית לן קרא לפסול חציצה בלולב ומאי דחיישינן ביה חציצות היינו משום דלא הוי לקיחה תמה אבל לאו משום חציצה ממש, ע"ש.

אבל לענינו, עיקר תירוצו הוא לשיטת הרמב"ם ליישב קושית הראב"ד. ס"ל להרמב"ם דאע"פ דפחות מג' על ג' אינן חוצצות כשיטת רבא א"ר חסדא, זהו בסתם אבל ברטיה או בגמי בכהן שלקה הם חוצצין אפי' בפחות מג' על ג'. ומביא ראייה לזה ממקואות דמצינו דאף דדבר שאינו מקפיד אינו חוצץ מ"מ רטיה חוצץ (מקואות ט: ב), וטעמא משום דמקפדת ורוצה שלא תהיה המכה ולא תהיה הרטיה שעליה, ולכן לא דמיא לדבר שאינו מקפיד, והכא נמי אף דדבר מועט אינו חוצץ דלא חשוב אבל רטיה וכן גמי חוצץ כיון דמקפיד עליו.

ויש להקשות על הרב איסר זלמן, דהא חידושו אינו נזכר כלל בשקלא וטריא בסוגיא. ועוד, הא דחציצה אינו אלא מיעוט, ואינו חוצץ מן התורה? ותירוצן הרב אביים ליביסין מדברי הגרמ"פ (אגר"מ יו"ד ח"א סימן צו) מיעוט ומקפיד אינו חוצץ רק משום הל"מ"מ בטבילה, אבל יותר מסתבר דמיעוט ומקפיד חוצץ, ע"ש.

3. מהלכו של הגרי"ז

חציצות בבג"כ ילפינן מדכתיב ומכנסי בד ילבש על בשרו כמש"כ. וביאור הבית הלוי (שו"ת ח"א סימן ג אות ג) בדעת הרמב"ם דדוקא בין בשר להבגד אסור חציצה אבל בין בגד לבגד כגון אם יש שום דבר על הכתונת וחוצץ בין כתונת לאבנט לא פסלה משום חציצה כלל. וכן משמע מדברי הרמב"ם בכלי המקדש (י:ו) דכתוב שם רק שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים, אבל בין בגד לבגד לא מזכיר, ע"ש.

והקשה הגרי"ז (חי' הגרי"ז מכתבי תלמידים זבחים יט.) מהירושלמי עירובין (י:ג) דא"ר חנינא בלבד שלא יחוץ בינו לבגד ובין בגד לבגד עיי"ש ומפורש דהוי חציצה אף בין בגד לבגד? ותירוץ דיש שני דינים של חציצה וז"ל: "חדא חציצה בין בשרו לבגד וזה הוא דין חציצה מסוים שנאמר רק בבג"כ, כמש"כ לעיל. ולחציצה כזו ס"ל להרמב"ם דהוי דוקא בין בשר לבגד וכדדייק הבה"ל, ומש"כ הירושלמי שלא יחוץ בין בגד לבגד הוא דין אחר מדין סדר דבג"כ דבעינן כתונת על מכנסים ואבנט על כתונת וכדו' ואם יש חציצה בין הבגדים ה"ז מבטל את הסדר דאין האבנט על הכתונת וכדו' וחציצה זו היא רק ע"י בגד, דלבישת בגד אחר בין הבגדים הוא דמבטל את הלבישה כסידרה, אבל חציצה שלא ע"י בגד לא הוי חציצה דהרי הוא לבוש כדרכו, כו"

לפי הגרי"ז יש שני דינים בחציצות, חציצה מדין ילבש על בשרו, וזה שייך רק בבג"כ בין הבגד לבשרו, ויש חציצה שהוא מבטל הסדר לבישה, וזה שייך גם בבגדי חול ובין בגד לבגד.

וכתב ה"ר דוד זצ"ל (שיעורי רבנו משלום דוד זבחים יט. אות ב) דמקור לשני דינים הוא מתורת כהנים (ספרא פרשת צו פ' א תחילת פרק ב) דכתב שם שני מקורות לחציצות בבג"כ, "מכנסי בד ילבש על בשרו, ולא רטיה על בשרו. כשהוא אומר להלן מכנסי בד יהיו על בשרו, שלא יהיה דבר קודם למכנסים."

ומיסוד של הגרי"ז, ה"ר דוד מתרץ שיטת הרמב"ם בסוגיא, דאף אם ילבש בגד מסוים שלא במקום בגדים יעכב בה, כיון דבעינן לבישת בג"כ בלבד. ולפי הרמב"ם אין זה מדין יתור בגדים, אלא מדין שני של חציצות בבג"כ שהוא מדין סדר לבישה.

ותירוצו ומקורו קשין בעיני, דהתורת כהנים איירי רק אם בלבוש בבגד אחר קודם המכנסיים. ועוד, אם נימא דאפשר לבטל הסדר לבישה אחר שלבוש במכנסיים לכאורה זה רק אם לבוש בגד אחרת בין לבישת בגד לבגד מבטל הסדר לבישה כגון בין המכנסים להכתונת ובין הכתונות והאנט לבוש בגמי וכדומה, ומהיכי תיתי דמבטל סדר לבישה בבגד אחרי לבישת כל בגדים? וצ"ע בזה וה' יאיר עיני.

ועוד, הקשה הגרי"ז גופו על עצמו, מאי שנא חציצה מדין זה מיתור בגדים דעלמא. אם שייך שלא במקום בגדים אינו חוצצת בין דבר לדבר ותיפוק ליה משום יתור בגדים. ותירץ דאה"נ אבל לפי הרמב"ם יתור בגדים שייך רק בבגדי כהונה. אבל התירוץ אינו מובן, דרק משום דזה בגדי חול הוא נקרא חציצה ולא יתור בגדים, והדרא קושיא לדוכתא דהא בעצם מאי שנא.

ואח"כ מצאתי תירוץ אחר מהגר"מ בשם הגרי"ז זצ"ל בסגנון אחר (מכתבי תלמידים, נדפס בספר הליקוטים בפרנקל כלי המקדש י:ח-ט). שבאמת הקשה הגרי"ז כל קושיות אלו, דצ"ב איזה חציצה הוא זה שלא במקום בגדים, בין מה זה חוצץ, וזה תירוץ, "דהרמב"ם ס"ל בהך דינא דנאמר דבגדי כהונה יהיו על בשרו, נאמר דרק בג"כ יהיו על בשרו ולא דבר אחר, ואם לבוש על בשרו בכל מקום שהוא עוד דבר, הרי זה חוצץ ... ודין חציצה זה הוא רק כשהוא לבוש בגד אחר, דלבישת בגד אחר על בשרו הוא שבמטל את הלבישה."

לפי זה, אם הכהן לבוש בבגד אחר חוצץ אבל אינו רק מדין ביטל הסדר לבישה אלא הבגד עצמו נקרא החציצה. אבל עדיין צ"ב, למה זה נקרא חציצה ולא יתור בגדים, ונהי דע"כ דזה אינו יתור בגדים, דלפי הרמב"ם ליכא יתור בגדים אלא בבגדי כהונה אבל מה הסברא, ובמה שייך לומר דזה חציצה כלל.

ואפשר לומר כמו שכתבתי בראשונה דבעינן בלבישת בגדי כהונה לבישה בב"כ ממש, ומצאינו כאן דרק בג"כ יהיו על בשרו ולא דבר אחר, ואם לבוש בעוד דבר, הרי זה מקרי חציצה אפ' שלא במקום בגדים דהכהן צריך להיות כחתיכה אחת עם בגדיו. ובאמת, כעין זה כתב הרש"ר הירש (שמות כח: מג), וז"ל: "[דבג"כ] אינם רק תכשיט חיצוני ושיש להם משמעות שעליה צריך לתת את דעתו לא רק אדם המתבונן בהם אלא הכהן עצמו הם צריכים לכסות ללא חציצה את חלקי הגוף שלהם הם מיועדים, הווה אומר הכהן חייב להתמזג עמהם לגומרו."

נראה דזה כסברת הגרי"ז דאם לבוש בעוד דבר, זה נקרא חציצה דלית ביה אחדות וזיווג בבגדיו ומבטל הלבישה כצורתו. ואפשר דזה דומה למש"כ רש"י בעירובין דצריך בגדים הזקוקין לו.

ושמעתי עוד ממור הרב רוזנצוויג שליט"א, דעצם כהונתו תלוי בבגדיו דבזמן עליהם כהונתם עליהם וכו'. ואפשר דכל דיני אלו הן נובעים מיסוד זה, ואלו הן בסיכום מש"כ:

(א) לא רק בגדים חשובים, אלא אפי' הסדר לבישה חשובה כמ"ש הגרי"ז לעיל.

(ב) חיישינן אפי' במין במינו, בדבר לח, אפי' נימא אחת, אפי' ברוח דדבר שאין בו ממש, דבעינן ילבש על בשרו, וצריכין תקופות וצמידות בגופו יותר מחציצות בשאר תחומי הל' כמ"ש הגר"ח, הברכי יוסף, האבני נזר, והגרמ"פ לעיל.

(ג) יסוד של הגרי"ז והרש"ר הירש שחציצת בגדי כהונה אינו רק דבר הנפסק בין דבר לדבר, אלא שצריך הכהן להיות לבוש בבגדיו ובבגדיו לבד, וכל דבר אחר שעליו הוי נחשב כ"חציצה" בהתייחסות לבגדיו ופוגע במהותו ובכהנתו, שהוא צריך להיות כחתיכה אחת עם בגדיו.